

Økumenisk gudstjeneste Narvik kirke 19. august 2026.

Nordkalottens kirkelige nettverk. Tema: «Fredsarbeid en kirkelig oppgave?»

Tekst: Luk 6,31-36.

Det er flott å få være sammen på en økumenisk gudstjeneste i forbindelse med Nordkalottens kirkelige nettverk, som altså består av lutherske og ortodokse kirker i Nord-Norge, Nord-Sverige og Nord-Finland, med samiske representanter og Den katolske kirke som observatør. Temaet som nettverket har bestemt for dette året er «Fredsarbeid en kirkelig oppgave?»

Det er et meget aktuelt tema i vår tid, i verden, Europa og på Nordkalotten, dessverre. Det er et aktuelt tema i denne byen, Narvik, hvor det var meget harde kamper mot nazistenes okkupasjon og erobringer i perioden 9. april 1940 og fram til de norske styrkene startet demobilisering 8. juni og kapitulerte 10. juni. Krigsmuseet i Narvik, som vi besøkte i går, forteller sin tydelige historie om dette.

Vi hører i dag noen av de mest radikale ordene fra Jesus. Et voldsomt imperativ – rett inn i vår tid – ja inn i alle tider. Her i Bergprekenen eller Sletteprekenen som talen heter hos Lukasevangeliet, som vi leste fra, er han på sitt mest uhørte og dristige. Kristendommen er her på mange måter på sitt mest grenseoverskridende. Det er som noe annet, noe annerledes, kanskje kunne en si «das ganz andere» bryter inn fra oven – inn i tiden og verden. Det er en lang tale, og det er kanskje akkurat her, i versene jeg leste, det drar seg mest til: «Som dere vil at andre skal gjøre godt mot dere, slik skal dere gjøre mot dem». Og så: «Elsk deres fiender, gjør godt og lån bort uten å vente noe igjen». Dette er den ytterste etikk, et voldsomt moralsk bud inn i en verden som aldri vil være åpen for noe slikt. Det interessante er at dette nesten alltid vil være upassende. For uansett tid vil innvendingene hagle.

Det menneskelige svaret på disse ordene fra Jesus vil alltid starte med et «men», «men hva når....»

Det er ikke urimelig med et «men», med innvendinger og modifiseringer: Han mente det vel ikke slik? Sa han virkelig det? For dette etiske imperativet er knapt til å bære: «Elsk deres fiender».

Vi skal komme til innvendingene. Men hva om vi er der et øyeblikk, noen sekunder i det han faktisk sa, tro på at han virkelig mente dette, at fiendekjærligheten kan ha noe å si inn i en verden full av konflikter.

Hva kan han mene med dette? Han var jo ikke naiv, og han kjente verdens ondskap. Det var mennesker som hatet ham, og hatet tok til slutt livet av ham, og mange av hans etterfølgere. Likevel, ut av døden, ut av smerten og ruinene startet kristendommen, startet den kristne tro og den kristne kirke, startet et dyrebart håp om at hat, mørke, død og hevn ikke skal ha siste ord, ikke har siste ord. Et håp om at sverdene skal smis om til plogjern, som vi leste fra den gamle profeten.¹

¹ Jes 58,6-10

Hva var det han mente med dette; «elsk dere fiender»?

Det må være at også den andre, også den du hater, den som har gjort deg ondt, også han eller hun eller hen – er et menneske – som deg med kjøtt og blod, hud og sener, med sanser, med øyne, med lengsler, med drømmer, at han eller hun eller hen også liker å ligge på en annens arm, også håper at det skal gå godt med sine barn, også drømmer om natta, også er et menneske som deg, også er et bilde av Gud, som deg, også er det vakreste, mest underfulle av alt som finnes i skapningen – som deg. Som også er skapt av støv og blir til støv en gang og som kan håpe på oppstandelse fra støv - som deg.

Den andre – også den andre, den svikefulle, onde, er også et menneske akkurat som deg, som iblant blir redd, eller gleder seg, eller engster seg eller elsker eller smiler eller ler eller gråter, eller savner.

At han eller hun eller hen er helt unik, en perle, en edelsten med sin fortelling, sine hemmeligheter og drømmer, håp og lengsler - som deg, akkurat som deg.

Og som når han eller hun eller hen dør – blir noe helt unikt borte, noe uerstattelig, noe helt eget, så taper verden en helt egenartet fortelling, et liv, et univers – som med deg.

Mennesket er av uendelig verdi forteller det bibelske budskapet oss. Og vi har ikke lov til å drepe det, ta livet av det, slå det, knuse det, holde det nede, utplyndre det. For livet er hellig, mer hellig enn katedraler og altere, bygninger, relikvier eller kunst. Jesus går så langt det er mulig komme når han snakker om mennesket. «Det du gjorde mot en av disse mine minste – gjorde du mot meg». Når du gir klær til en som ikke har, gjør du det mot Gud selv, når du gir mat til en sulten, er det mot Gud.

Alt som støtter menneskets verd er av det gode. Alt slikt skal vi støtte, alt slikt er på Guds parti. Dette er essensen av kristen etikk. Og fiendekjærligheten gjelder også det usympatiske menneske, det mennesket som gjør mye galt og ondt. Det gjelder din fiende. Selv om det er det aller, aller vanskeligste. Og derfor må kristne kirker bry seg om fredsarbeid og fred. Vi er i kjernen av den kristne tro og etikk.

Så er det et «men». Kan man aldri drepe? Er krig alltid galt ifølge kristen tro? Noen kristne vil si at ordene fra Jesus alltid er gyldige. Kvekerne f.eks. vil aldri kunne forsvare å ta liv. Motstand, kamp, ja – ikkevoldelig kamp- så absolutt- men vold, nei. En kristen kan ikke drepe eller trene på å kunne drepe. Og gjennom den kristne kirke er det en dyp pasifistisk arv. Mange kristne er pasifister. Å være soldat var også de første hundreårene av kristendommen krevende og diskutabelt, umulig ifølge flere av kirkefedrene.

Men det er også en annen impuls som sier – jo, som det minste av to onder – må vi kunne forsvare oss – når samfunnet bestemmer dette, ikke enkeltmennesket, men samfunnet, hvis ikke går vi til grunne i en ond og voldelig verden. Dette er en tenkemåte som betoner at ondskap og synd har en så stor plass i verden, at på noen premisser, må vi kunne bruke vold, som en siste utvei. Det viktigste premisset er selvsagt at det må handle om forsvar, ikke angrep. Og at volden som utøves må være

på et så lavt nivå som mulig, den må være proporsjonal, og videre at det er regler i krig og krigføring rundt sivile f.eks. krigsfanger skal behandles godt osv. Uten et forsvar kan vi gå til grunne i vår syndige verden. Derfor har vi i en del kirker feltprester hvor kirka selv deltar i militæret.

Det er altså to motsatte syn som står side om side og lytter til de samme Jesu ord: «Elsk dine fiender». Og etter min mening er begge tolkninger rimelige.

Selv har jeg vel endt på det siste; som det minste av onder. Krig er alltid galt, men som det minste av onder. Når jeg ser til Ukraina, når jeg ser vår egen historie og overfallet i 1940 av en ondskapsfull aggressor, synes jeg et annet standpunkt er krevende. Men uansett hvor en ender synes jeg vi i alt for liten grad tar til oss budskapet fra Jesus. Det enorme alvoret det er å trene på krig, å utøve krig å utvikle våpen til krig, å la være å ruste ned, å inneha masseødelegglesesvåpen, å true med masseødelegglesesvåpen. Ordene fra Jesus tas ikke på alvor. Det snakkes alt for lett om krig, det ekstreme alvoret det er å drepe, og å øve på å drepe, bør tynges. Jesu ord vil alltid være aktuelle. Kirkenes mandat på jorden er å bære i Jesu budskap: Er det en annen løsning enn vold, har vi gått langt nok i å finne andre løsninger, er vi selv også aggressorer? Har vi i tilstrekkelig grad og nok satt oss inn i den annens måte å tenke på, den andres perspektiver, den andres motiver? Det er tankevekkende at de offentlige evalueringene av den norske innsatsen i krigene i Libya og Afghanistan er så tvetydige, ja kritiske. Kunne kirkene vært enda mer kritiske. Tok vi feil da vi deltok? Må det ikke være kirkens oppgave å stille spørsmål, søke og utfordre på alternativer?

«Elsk deres fiender!» Det er en fantastisk impuls kristendommen kommer med. Noe også mennesker fra andre religioner og livssyn blir inspirert og utfordret av. Den enorme verdien mennesket har – det voldsomme budet mot å såre den andre – sagt fra en slette i Palestina for 2000 år siden. Det er en av kristendommens gaver til menneskeheten, troende som ikke-troende. Og kirkene, vi må igjen og igjen utfordre tenkesett som fører til krig, hatretorikk eller umenneskeliggjøring av den andre. Kirkene har en særlig oppgave i å fortelle at ethvert menneske har den uendeligste verdi. Og en særlig oppgave i å lete etter forsoning, i en såret verden hvor ondskapen er så altfor nærværende.

Ære være Skaperen, Frelseren og Livgiveren som var, er og blir en sann Gud fra evighet til evighet.